

LsN Marja Luukkonen Yli-Rahnasto**Lausunto**

17.11.2020

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Hallituksen esitys 199/2020 vp eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 ja 6 §:n sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriötä kuultavaksi valiokuntaan hallituksen esityksestä 199/2020 vp eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 ja 6 §:n sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Oikeusministeriö on ollut mukana esitystä valmistelevassa työryhmässä sekä esittänyt kirjallisen lausunnon esitysluonnoksesta kesäkuussa 2020. Oikeusministeriön lausunnoissaan 5.6.2020 esittämät huomiot on pääosin otettu hallituksen esityksessä 199/2020 vp huomioon. Tässä vaiheessa oikeusministeriö esittää lausuntonaan vielä seuraavan.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 a, 2 c ja 2 d §:ssä ehdotetaan säädettäväksi maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitussopimuksiin liittyvistä ehdoista. Oikeusministeriö kiinnittää seuraavassa huomiota kyseisten pykälien sanamuotoihin. Vaikka ehdotusta on selkeytetty lausuntokierroksella muun muassa oikeusministeriön esittämien huomioiden johdosta, ehdotettu sääntely on edelleen josakin määrin epäselvä sanamuodoiltaan.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi ostajan ja tavaramuuttajan välisen sopimuksen maksuajoista. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota kyseisen pykälän sanamuotoon. Pykälän sanamuodosta huolimatta ei liene estettä, että osapuolet sopivat nimenomaisesti 30 päivää lyhyemmästä maksuajasta, jolloin maksuajan osalta olisi noudatettava sovittua, lyhyempää maksuaikaa. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan pykälää olisi hyvä tarkentaa vielä tältä osin.

Postiosoite
PostadressOikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland**Käyntiosoite**
BesöksadressEteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland**Puhelin**
Telefon0295 16001
Internat.
+358 295 16001**Faksi**
Fax09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730**S-posti, internet**
E-post, internetoikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 c §:ssä todetaan, että ostaja ei saa yksipuolisesti muuttaa tietyn tyyppisiä sopimusehtoja. Säännöksen sanamuodon perusteella säännöksestä voi tehdä sen virheellisen johtopäätöksen, että muun tyyppisiä ehtoja ostaja voisi vapaasti muuttaa mielensä mukaisesti, vaikka näin ei olisikaan. Sopimusoikeudessa toinen sopimusosapuoli ei saa yksipuolisesti muuttaa sopimusehtoja, jollei laissa tai sopimuksessa siihen anneta oikeutta. Vaihtoehtoisesti muutoksiin tarvitaan osapuolten yhteisymmärrys. Oikeusministeriö katsoo, että säännöstä olisi syytä muokata tämän johdosta esimerkiksi seuraavasti: ”*[s]opimuksessa ei saa käyttää ehtoa tai soveltaa menettelyä, jonka perusteella ostaja voi muuttaa yksipuolisesti maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden toimitussopimuksen ehtoja, jotka koskevat toimituksen tai jakelun tiheyttä, menetelmää, paikkaa, ajankohtaa tai määrää tai jotka koskevat laatuvaatimuksia, maksuehtoja tai hintoja taikka 2 d §:n 2 momentissa tarkoitettujen palvelujen tarjoamista.*”

Esityksen 1. lakiehdotuksen 2 d §:ssä ehdotetaan säädettäväksi kielletyistä maksuista. Pykälän 1 momentin ostaja ei saa vaatia tavarantoimittajalta maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden osalta: 1) maksua, joka ei liity myyntiin; 2) maksua pilaantumisesta tai häviämisestä ostajan tiloissa tai omistuksen siirryttyä ostajalle, jollei tämä ole aiheutunut tavarantoimittajan laiminlyönnistä tai virheestä; 3) korvausta myyntiä koskevien asiakasvalitusten käsittelykustannuksista, jollei tämä ole aiheutunut tavarantoimittajan laiminlyönnistä tai virheestä. Oikeusministeriö toteaa 1 momentin osalta, ettei pitäisi olla tarvetta erikseen säätää siitä, ettei ostajalla ole oikeutta vaatia tavarantoimittajalta tai keneltäkään muultakaan maksua, josta ei ole sovittu tai joka ei perustu lakiin. Jos taas tarkoituksena on kieltää tällaisten tietynlaisten sopimusehtojen käyttö, voisi olla hyvä harkita, että 1 momentin johdantokappale muotoiltaisiin esimerkiksi seuraavasti: ”*[s]opimuksessa ei saa käyttää ehtoa tai soveltaa menettelyä, jonka perusteella ostaja voi vaatia tavarantoimittajalta maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden osalta: – –.*”

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota esityksen 1. lakiehdotuksen 8 b §:ään, jossa säädettäisiin rikkomuksista ilmoittamiseen liittyvien tietojen suojaamisesta ja puolustautumisoikeuksista. Edellä mainittu vaatimus ilmoituksen kohteena olevan toimijan puolustautumisoikeuksien toteutumisesta perustuu direktiiviin. Koska kyseessä on uudentyyppinen sääntelytapa ilmoittajan tietojen suojaamisesta ja ilmoituksen kohteena olevan toimijan puolustautumisoikeuksien huomioimisesta, oikeusministeriö on jo kesäkuussa annetussa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että käsitettä ”puolustautumisoikeudet” ei avattu esitysluonnoksessa. Tältä osin epäselväksi osin näyttää edelleen jäävän, samaistuuko käsitteen sisältö oikeusturvan käsitteeseen vai poikkeaaako sen sisältö jotenkin esimerkiksi perustuslain 21 §:stä. Toiseksi epäselväksi näyttää jäävän, millä perusteilla ja missä vaiheessa elintarvikemarkkinavaltuutetun tulisi arvioida puolustautumisoikeuden mahdollista vaarantumista sekä tiedottaa tästä eri osapuolille ja missä määrin edellä mainitussa menettelyssä on kysymys hallintopäätöksistä, joista on mahdollisuus valittaa.